

optimaal digitaal

**TIEN OPLOSSINGEN VOOR EEN OPTIMAAL
FUNCTIONERENDE DIGITALE SAMENLEVING**

**Gezonder
omgaan met
technologie**

**Digitaal voor
iedereen
toegankelijk**

**Eigen regie
op data
en privacy**

Voorwoord

Onze levens spelen zich steeds meer af in de digitale sfeer. We regelen onze bankzaken online, krijgen digitaal toegang tot essentiële overheidsdiensten en ook een groot deel van onze sociale interacties is digitaal. Voor zover er al ooit een echt onderscheid bestond tussen de 'offline' en 'online' wereld, vervaagt die grens met de dag.

Deze ontwikkelingen zijn spannend en veelbelovend: ons wordt meer efficiëntie beloofd, meer gemak en grotere kostenbesparing. Maar ten koste waarvan? Veel van de technologieën die worden uitgerold functioneren op basis van de verzameling van onze persoonsgegevens. Digitale surveillance door zowel overheden als commerciële partijen lijkt de norm te worden en datasets worden verkocht aan de hoogste bidder. Daarnaast heeft de toenemende digitalisering een negatief effect op grote groepen in onze samenleving. Recente ontwikkelingen laten zien dat surveillance met name ingezet wordt tegen economisch kwetsbare mensen. De designer bias in de ontwikkeling van technologie door een onvoldoende diverse groep ingenieurs, zorgt ervoor dat de scheve machtsverhoudingen in onze maatschappij verder worden versterkt. Dit zijn zorgwekkende ontwikkelingen waar wij met urgentie tegen moeten optreden, voor het te laat is om het tij te keren.

Het komt daarom op het juiste moment dat de Nationale DenkTank de Digitale Samenleving als thema voor dit jaar heeft gekozen. Twintig getalenteerde jonge promovendi en aankomende doctorandi hebben zich de afgelopen maanden gebogen over de belangrijkste vraagstukken van onze digitale toekomst, zoals bedreigingen voor online privacy, technologie en mentale gezondheid, en de achterlopende digitalisering in de zorg. Ook hebben ze een op waarden gebaseerde visie gevormd met concrete aanbevelingen over hoe wij ervoor kunnen zorgen dat onze digitale samenleving gezond, weerbaar, inclusief en eerlijk wordt.

Mijn wens is dat dit rapport zal bijdragen aan een digitale toekomst waarin digitale grondrechten gewaarborgd zijn, voor iedereen. Hierbij doen we er goed aan ons te herinneren dat we een sterk mensenrechten-raamwerk hebben dat de grondslag moet vormen van onze discussies. Het is mijn overtuiging dat voor die discussies dit rapport een goede basis vormt.

Nani Jansen Reventlow,
Directeur Digital Freedom Fund
Universitair docent Columbia Law School
Mensenrechtenadvocaat

Stichting de Nationale DenkTank wil Nederland helpen bij het oplossen van actuele, taaie maatschappelijke vraagstukken. Dit doet zij door jonge denkers aan de slag te laten gaan met een bepaald onderwerp en door bruggen te slaan tussen wetenschap, overheid en bedrijfsleven. Dit jaar buigt de DenkTank zich over het volgende thema: een gezonde, weerbare, inclusieve en eerlijke digitale samenleving. Daarbij is nauw samengewerkt met vijf themapartners: het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Fonds SGS, SIDN fonds, JOGG en Alles is Gezondheid. Het doel van de Nationale DenkTank is om de adviezen en oplossingen daadwerkelijk geïmplementeerd te krijgen bij de overheid, het bedrijfsleven en/of wetenschappelijke instituten. Zo maakt de Nationale DenkTank maatschappelijke impact.

De Nationale DenkTank is onafhankelijk in het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

**De Nationale
DenkTank 2019**

De twintig jonge
academici die zich
vier maanden lang
gestort hebben op
de digitale samen-
leving en tien op-
lossingen hebben
uitgewerkt.

Voorwoord*binnenkant omslag***Aanleiding en
onderzoeksvraag***pagina 8***Visie***Een brief aan Mark Rutte**pagina 10***Thema's en leeswijzer***pagina 16***Analyse***pagina 20*

1

**Nationaal Coördinator
Digitale Zorg**

Digitale uitwisseling gegevens in de zorg verdient onverdeelde aandacht door één hoofdverantwoordelijke, die als kwartiermaker de digitale zorg coördineert.
pagina 30

2

Vinger van het scherm

Vinger van het scherm draait om begeleiding van kinderen en ouders over gezond schermgebruik, middels richtlijnen voor consultatiebureaus en schoolartsen.
pagina 34

3

PhoneForest

PhoneForest is een installatie waarin men gezamenlijk de telefoon kan ophangen om focus en menselijk contact te stimuleren.
pagina 38

4

De DigiTafel

De DigiTafel maakt digitale hulp laagdrempelig en wordt lokaal aangeboden waardoor zij een brug slaat tussen het aanbod van hulp en de hulpvragers.
pagina 42

5

Donata

Donata is een app waar jij je eigen data kunt doneren aan maatschappelijke organisaties, om er zo voor te zorgen dat jouw data bijdraagt aan een maatschappelijk doel.
pagina 46

6

Verlicht

Verlicht gebruikt dynamische lichttechnologie in lichtinstrumenten om mensen in hun eigen omgeving te laten ontprykkelen. Het is net zo rustgevend en fascinerend als natuurlijke fenomenen.
pagina 50

7

InstantZorg

InstantZorg is een platform dat contact met een ervaringsdeskundige faciliteert, zodat je snel en betrouwbaar antwoord krijgt op relevante zorgvragen.
pagina 54

8

TeRECHT

TeRECHT spant een rechtszaak aan om overmatige dataverzameling te stoppen en zo een precedent te scheppen voor toekomstige privacyschendingen en bewustzijn te vergroten.
pagina 58

9

Data to the People

Data to the People is een beleidsvisie met concrete interventies om publieke waarden beter te waarborgen bij datatransacties, dataconcentratie en data-inzet.
pagina 62

10

**Inclusiefste Website
van het Jaar Award**

Een prijs die jaarlijks wordt uitgereikt aan de website die het meest toegankelijk is voor mensen met een functiebeperking.
pagina 66

Aanvullende informatie*pagina 70***Deelnemers***pagina 74***Bronvermelding***pagina 76***Themapartners
Nationale DenkTank***pagina 80***Dankwoord***binnenkant omslag*

Zomerschool

In twee warme augustusweken ontmoetten de deelnemers elkaar voor het eerst tijdens een vol programma over de digitale samenleving.

AANLEIDING EN ONDERZOEKSVRAAG

**zonder
vertrouwen
in de digitale
wereld haken
mensen af**

De digitale samenleving voorziet ons van vele gemakken: online bankieren, Whatsapp en datingsites maken het leven voor velen sneller en eenvoudiger. Ook zijn er talloze gezondheidsapps die beloven onze samenleving gezonder te maken. Echter brengen deze positieve veranderingen ook uitdagingen met zich mee. Zo gaan veel digitale ontwikkelingen te snel voor een grote groep Nederlanders. Hebben burgers zelf de verantwoordelijkheid om digitale vaardigheden te ontwikkelen? Of moet digitalisering een vrije keuze blijven?

Daarnaast duiken er steeds weer privacyschandalen op: van datalekken bij zorgverzekeraars tot datahandel door social media platforms, van niemand lijken de gegevens nog veilig. Wat betekent dit voor het vertrouwen in digitale toepassingen? Hebben we nog wel de regie over onze eigen data? En van wie zijn de data eigenlijk?

En wat te denken van de constante stroom digitale prikkels? Het aantal burn-outs neemt toe en kinderen zitten gemiddeld vele uren per dag achter een scherm. Vragen over de gevolgen van en wenselijkheid om altijd 'aan' te staan en hoe wij onze kinderen willen opvoeden in de digitale samenleving, zijn de aanleiding voor de Nationale DenkTank om zich over het thema Digitale Samenleving te buigen en de volgende hoofdvraag te beantwoorden:

Hoe realiseren we een digitale samenleving die gezond, weerbaar, inclusief en eerlijk is?

Uit ons thema dit jaar komen de volgende deelvragen:

1. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen mee kan (blijven) doen in de digitale samenleving?
2. Hoe zorgen we ervoor dat digitale toepassingen ingezet worden om de Nederlandse samenleving gezond(er) te maken?
3. Hoe zorgen we ervoor dat mensen zich kunnen weren tegen de gevaren van de digitalisering?
4. Hoe zorgen we ervoor dat publieke waarden gewaarborgd blijven in de digitale samenleving?

De deelnemers brachten deze thema's in kaart door vier maanden lang fulltime gedegen analyses uit te voeren in de samenleving en oplossingen te verzinnen voor de belangrijkste knelpunten. In dit rapport presenteren wij onze analyse, de oplossingen en een overkoepelende visie. Wij geloven in de kansen die digitalisering brengt, maar ook in de noodzaak om digitalisering te sturen om optimaal ingezet te kunnen worden. Daarvoor moeten zowel de overheid, het bedrijfsleven als de wetenschap zich inzetten.

VISIE

Amsterdam, 12 december 2019

Geachte premier Rutte,

Digitale ontwikkelingen treffen elke Nederlander. We hebben het genoeg om te leven in een tijd van razendsnelle gegevensuitwisseling, wereldwijde communicatie en technische automatisering. Het hoort bij grote vooruitgang. Maar of het nu gaat om de haperende invoering van een algemeen elektronisch patiëntendossier, commercialisering van de jeugd als gevolg van online kindermarketing, monopolisering en privacyschendingen door technologische (groot)machten, of de miljoenen Nederlanders die niet goed online kunnen meekomen – het staat inmiddels buiten kijf dat de digitale samenleving ook zorgen baart. En net als met elke grote verandering in de maatschappij speelt zowel de inzet van de overheid als van maatschappelijke organisaties en burgers een belangrijke rol om deze verandering in goede banen te leiden.

Wij, deelnemers van de Nationale DenkTank 2019, bogen ons vier maanden lang fulltime over de kansen die de digitale toekomst ons biedt, alsook de risico's die hieraan gekoppeld zijn. Met onze uiteenlopende achtergronden en frisse blik gingen we het land in en spraken met experts, organisaties, bedrijven en burgers. We ontdekten op wat voor toekomst we afstevenden en welke risico's we lopen. Op basis van extensief onderzoek door middel van diepte-interviews, surveys en analyses hebben we een visie op de maatschappij van 2040 ontwikkeld en daarnaast tien oplossingen. Deze visie is gebouwd rondom de drie kernwaarden die ons inziens het meest onder druk staan en daarom bijzondere aandacht vereisen in het digitale tijdperk:

1. Saamhorigheid
2. Menselijk contact
3. Eerlijke machtsverhoudingen

Er is een onderliggend gevoel van saamhorigheid aanwezig

De laatste decennia is de samenleving in toenemende mate aan het individualiseren en deze trend wordt door de digitalisering versterkt. Hoe kunnen we digitalisering zo inzetten dat we onszelf niet enkel zien als geatomiseerde individuele surfers, maar als burgers ingebed in een familie, gemeenschap, gemeente en land? Wij zien dat juist binnen een vergaande gedigitaliseerde maatschappij van 2040 er extra aandacht moet zijn voor een gevoel van saamhorigheid waarin het bewustzijn leeft dat we van elkaar afhankelijk

zijn. Denk aan een woonwijk waar regelmatig offline buurtinwoners worden georganiseerd, of buurtbewoners die elkaar via een zorgapp belangeloos hulp bieden. Maar ook op maatschappelijk niveau wensen we een land waar burgers zingeving vinden, dus niet in het online etaleren van hun eigen kraampje, maar juist in het actief inzetten van hun talenten voor anderen in de samenleving. En op het niveau van de zorg dienen patiënten erop te kunnen vertrouwen dat het delen van hun gezondheidsgegevens wordt ingezet om de beste zorg te leveren.

Menselijk contact is de norm

Een van de ingrijpende effecten van digitalisering vinden we binnen het domein van communicatie. We zien dat jongeren in toenemende mate alleen zijn. Ze zijn solistisch omdat digitalisering de dimensies van tijd en afstand heeft vervaagd: je hoeft fysiek niet meer daar te zijn waar de ander is om contact met elkaar te hebben. Aan de ene kant heeft dat positieve effecten – zo lijkt het alcohol- en cannabisgebruik afgenomen omdat mensen minder bij elkaar komen – maar is de schaduwzijde dat het rijke, meerlagige persoonlijke contact van een tête-à-tête gesprek gereduceerd wordt tot scherm-gemedieerd contact tussen eenlingen. De Nationale DenkTank 2019 bracht elke dinsdagochtend zonder schermtijd door om onderling contact te stimuleren en overprikkeling tegen te gaan. Wij geloven in een toekomst waarbij deze vorm van menselijk contact nog altijd de norm is: waar communicatie niet meer slechts het 'afwerken van whatsapp-notificaties' betekent, maar waar communicatie al onderweg op je fiets begint met de voorpret dat je weet dat je straks je vrienden zult omhelzen, en waar intieme gesprekken nog steeds over een goed glas wijn worden gevoerd in plaats van over een toetsenbord.

Eerlijke machtsverhoudingen zijn hersteld

Er zijn in de digitale samenleving scheve machtsverhoudingen ontstaan tussen multinationals (zoals Google en Facebook) enerzijds, en burgers en het maatschappelijk middenveld anderzijds. Grote techbedrijven hebben zó veel macht, dat ze niet meer effectief te reguleren zijn op basis van het nationale debat. Technologische ontwikkeling heeft zich verwijderd van de universiteit en is gecentreerd in commerciële onderzoeksinstituten. De hieruit voortvloeiende erosie van onze privacy, autonomie en politiek burgerschap zorgt voor een ondermijning van onze democratie.

Wij geloven daarom in een wereld waarin ook digitale industrieën eerlijker handelen op het speelveld met de overheid en het publiek. Wij geloven in een maatschappij waar alleen die data worden verzameld waar de burger mee akkoord gaat. Daar waar het menselijk vermogen tekortschiet zullen technologische algoritmes worden ingezet, maar de besluitvorming op basis daarvan zal inzichtelijk en toetsbaar moeten zijn voor het brede publiek. Het individu heeft recht op eigen keuzes en eigen regie.

Tijd voor actie

Langzaam begint het tij te keren. Onze maatschappij is zich steeds bewuster van de keerzijde van de digitale samenleving. Discussies over waarden, grenzen en zelfs dystopieën zijn aan de orde van de dag, maar aan daden ontbreekt het vaak nog. Laten we de discussie verplaatsen van buzzwords naar concrete initiatieven. Daarom doen wij drie urgente aanbevelingen aan de politiek:

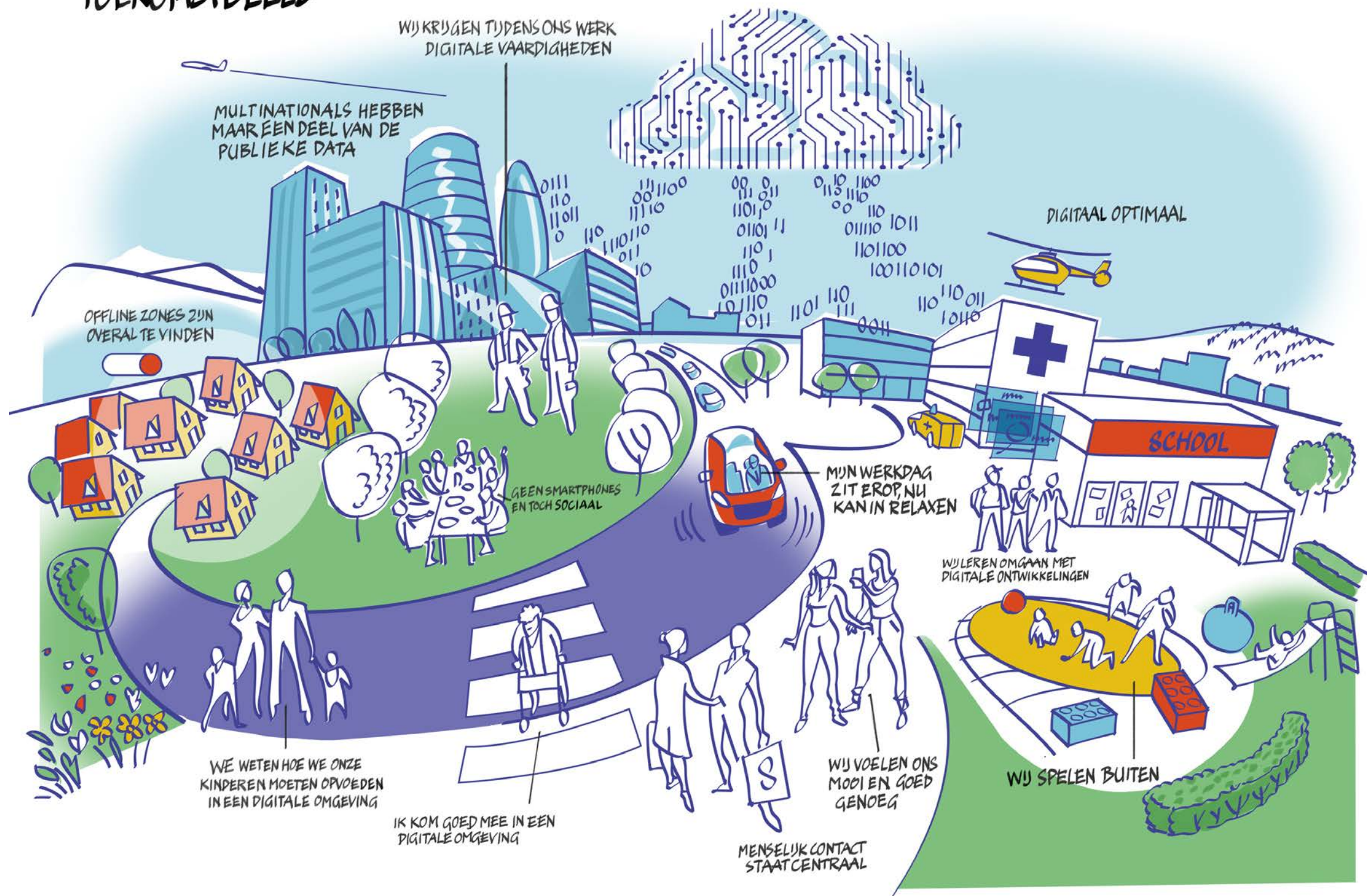
1. Het is van groot belang dat de technologie van kunstmatige intelligentie inclusiever en transparanter wordt. Technologie is nooit neutraal, en daarom zou technologie een inclusiever wereldbeeld moeten bevatten.
2. Er is meer internationale samenwerking nodig. Het is zaak om een digitale coalitie te vormen met gelijkgestemde landen. In een geglobaliseerde wereld valt als klein land namelijk geen sterke vuist meer te maken om digitale dreigingen weerstand te bieden.
3. Sociale ongelijkheid moet hoger op de kabinetsagenda. Digitalisering drijft een wig tussen wit en niet-wit, vrouw en man, en de haves en have-nots. Hernieuwde financiële waardering voor een gelijke en gelijkwaardige samenleving is dus noodzakelijk om welzijn voor een ieder te bewerkstelligen.

De keuze is aan ons. We kunnen meegaan in een digitalisering die voortstuwt op een technologische imperatief en een winstgedreven model, of we zetten ons vandaag samen in om een digitale maatschappij te realiseren waarin het fundament bovengenoemde drie kernwaarden bevat. Uiteraard gaan wij voor het laatste. Graag zouden we met u in gesprek treden om onze visie werkelijkheid te laten worden.

Hoogachtend, namens de Nationale DenkTank 2019,

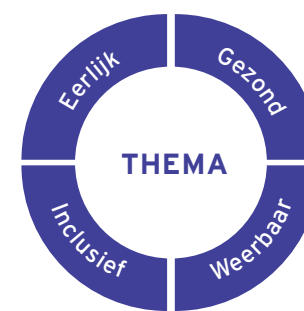
Bruno, Fuuk en Jeffrie

TOEKOMSTBEELD

THEMA'S EN LEESWIJZER

De onderzoeksvraag en de resultaten uit de analysefase vormen de basis voor de oplossingen die in dit eindrapport staan. Met elke oplossing wil de Nationale DenkTank 2019 bijdragen aan een optimale digitale samenleving. Die optimalisaties passen binnen de vier thema's en de drie kernwaarden zoals beschreven in de visie. Voor iedere oplossing zal via de leeswijzer duidelijk worden binnen welk thema en welke kernwaarde deze valt.

Kernwaarde uit de visie

- Saamhorigheid
- Menselijk contact
- Eerlijke machtsverhoudingen

Bij alle oplossingen geldt dat het verbeteren van de digitale samenleving alleen kan plaatsvinden als alle betrokken partijen zich hiervoor inzetten. De Nationale DenkTank 2019 richt zich daarom tot het bedrijfsleven, de wetenschap, onderwijsinstellingen, de overheid, vakbonden, opiniemakers, maatschappelijke organisaties en fondsen, alsook tot tech-bedrijven en burgers.

De oplossingen zijn op korte termijn uitvoerbaar en dragen bij aan de visie. Ze worden voorafgegaan door een korte inleiding met daarin een praktijkvoorbeeld van hoe de oplossing zou moeten functioneren in 2025.

**Verbeteren
van de digitale
samenleving
vraagt inzet van
alle partijen**

Algemene voorwaarden

Bij het Expertforum van de Nationale DenkTank werden de gasten gevraagd om bij binnenkomst algemene voorwaarden te tekenen, net zoals dat online vaak nodig is.

ANALYSE

Tijdens de analysefase hebben de deelnemers van de Nationale DenkTank 2019 intensief onderzoek gedaan naar verschillende aspecten van de Nederlandse digitale samenleving. Hier vindt u de belangrijkste bevindingen op basis van de vier thema's die tijdens de analysefase van de Nationale DenkTank 2019 naar voren kwamen. De bevindingen zijn geïdentificeerde knelpunten die opgelost moeten worden om tot een optimale digitale samenleving te komen. De knelpuntenposters met de belangrijkste bevindingen kunt u vinden via ndt19.nl/analyse

Weerbaar

In het huidige digitale leven van Nederlanders liggen er veel gevaren op de loer. Wij hebben onderzoek gedaan onder scholieren en jonge werkenden om deze risico's beter in kaart te brengen. De belangrijkste gevolgen van digitaal mediagebruik die we bij deze groepen zien zijn een overdaad aan prikkels, het te veel vergelijken met anderen en een verlies aan zelfcontrole. Digitalisering heeft geleid tot een verhoogde golf aan kortetermijnprikkels die bij ons via het netvlies binnenstromen – dag in dag uit. Uit onze expertinterviews blijkt dat de druk om hierop te moeten reageren zorgt voor een constant aanwezige basisstress, wat op langetermijn zelfs het gehele menselijk functioneren kan ondermijnen. Dat mensen zich met elkaar vergelijken is al zo oud als het jaar kruik, maar veel digitale media zijn nu specifiek zo ontworpen dat er online een negatieve vergelijkingsdrang in de mens naar boven wordt gehaald. Door de selectieve, met optimisme gevulde succesverhalen online, kan digitaal vergelijken leiden tot een negatief zelfbeeld. Als laatste zien we een verminderd vermogen tot digitale zelfcontrole: ongewild schermgebruik en aandachtsroof leiden tot digitale verslaving. Het blijkt dat 60% van de Nederlanders zijn schermtijd zou willen minderen, maar dat dit slechts in de helft van de gevallen lukt (Newcom survey NDT, 2019). Bij scholieren zien we vaak meer dan 5 uur schermtijd per dag waarbij 70% weinig grip ervaart en bijna de helft het vervelend vindt dat ze afgeleid worden door digitale prikkels (Jongeren Online Survey NDT, 2019). Daarnaast zijn tussen de 5 en 11% van de Nederlandse jongeren klinisch verslaafd aan sociale media (Boer & Van den Eijnden, 2018).

Het is belangrijk dat mensen zich bewust worden van de lange-termijneffecten van overprikkeling en online media, en daar ook naar handelen

Om iedereen te laten meekomen in de digitale samenleving moeten we bestaande oplossingen beter laten samenkomen met de doelgroep

Huidige oplossingen doen nu vooral een beroep op de discipline en het doorzettingsvermogen van het individu in plaats van dat er meer systemisch wordt gekeken naar bijvoorbeeld de omgeving of de technologie. Andere obstakels voor mogelijke oplossingen zijn de impliciete normen van de werkomgeving en de sociale druk om online mee te moeten doen. We denken dat bij de subgroep die weinig grip heeft op hun gebruik en zich matig bewust is van de risico's, in positieve zin het meest te bereiken valt.

Inclusief

Het is de normaalste zaak van de wereld om bij het ontwerpen van een gebouw rekening te houden met mensen met een beperking: rolstoeltoegankelijkheid en invalidentoiletten zijn in zowat elke publieke ruimte aanwezig. Uit onderzoek van Stichting Accessibility (2019) blijkt dat toegankelijkheid in de digitale wereld echter onvoldoende is. Volgens een nieuwe wettelijke verplichting moeten websites vanaf september 2020 voldoen aan de 50 criteria van de WCAG 2.0 richtlijn om voor iedereen toegankelijk te zijn. Hoewel hier de laatste jaren vanuit de overheid steeds meer aandacht voor is, voldoen veel websites nog niet aan deze criteria.

Daarnaast blijkt uit onze analyse dat het met de digitale letterdheid in Nederland niet goed gesteld is. Het is moeilijk te bepalen hoeveel mensen moeite hebben met digitale middelen, maar naar schatting zijn dit tegen de drie miljoen mensen (Europese Commissie, 2017). Opmerkelijk genoeg is het ruime merendeel van deze groep zich hier niet van bewust en dat leidt tot een scala aan problemen. Mensen vinden het juiste aanbod niet voor het aanleren van digitale vaardigheden of vinden het aanbod niet aansprekend genoeg. Bibliotheken zijn bij uitstek dé locatie om vaardigheden bij te leren, maar een grote groep mensen weet dit niet of voelt zich er niet thuis. Naast de capaciteiten om online te kunnen gaan en de toegankelijkheid van die online diensten, speelt ook altijd de vraag: wat als je niet mee wilt doen? Loketten verdwijnen en diensten stappen over naar het virtuele. Moeten alternatieven beschikbaar blijven of mag je verwachten van de gehele maatschappij dat het digitale er nu eenmaal bij hoort?

Gezond

Digitalisering brengt gelukkig niet alleen risico's, maar ook veel kansen met zich mee. Echter is het wel zaak om die kansen dan ook te benutten, en met name in de gezondheidszorg gebeurt dat nog niet optimaal. Digitalisering geeft bij uitstek mogelijkheden om preventie grootschalig in te zetten, denk aan wearables en gezondheidsapps (Lupton D. 2014). Van het totale zorgbudget wordt naar schatting slechts 2,5% besteed aan preventie. Dat komt doordat investeren in preventie een lastig business model kent: de investering betaalt zich vaak pas op lange termijn uit waardoor de kosten en de baten niet altijd bij dezelfde partij liggen.

Daarnaast loopt de Nederlandse gezondheidszorg hopeloos achter wat betreft medische gegevensuitwisseling. Omdat op de spoedeisende hulp medische gegevens eerst in een ander ziekenhuis moeten worden opgevraagd, zorgt dat voor een vertraging van benodigde zorg. Dit hindert zorgverleners niet alleen in het leveren van goede zorg, maar vermindert ook hun werkplezier en kost bovendien onnodig veel geld. Angst voor datalekken heerst doordat ziekenhuizen opdraaien voor de kosten als het misgaat. Daarnaast hebben twee softwareleveranciers bijna de volledige softwaremarkt in handen, waardoor marktwerking ontbreekt en de prikkel om te innoveren wegvalt.

Ook biedt digitalisering kansen om chronisch zieken de eigen regie te geven waar ze juist zo'n behoefte aan hebben. Waar zij momenteel nog voor routine-afspraken naar het ziekenhuis moeten komen, zou dit ook digitaal kunnen gebeuren en kostbare tijd van zowel arts als patiënt kunnen besparen. Dit komt alleen niet van de grond door onder andere starre protocollen en weerstand onder zorgverleners.

Eerlijk

Maar regie speelt breder dan alleen in de zorg. Websites verzamelen continu data. Wetgeving, zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming, die de burger zou moeten beschermen, heeft tot weinig resultaat geleid omdat het individuele rechten beschermt die bijzonder moeilijk te bekrachtigen zijn. Zelfs als je

Digitalisering vermindert de eigen regie, terwijl die het ook zou kunnen vergroten

Cybercrime is een probleem dat nog te veel onderschat wordt

je data opvraagt, zijn de data die je terugkrijgt vaak moeilijk te begrijpen. Mensen accepteren massaal cookies omdat tweederde van de websites dat vereist voor toegang. Daarmee wordt veel data verzameld. Met die verzamelde persoonsgegevens kunnen bedrijven en instanties gedrag beïnvloeden zonder dat burgers het doorhebben. Niet geheel verrassend vindt 94% van de Nederlanders dit een onaangename gang van zaken, maar vreemd genoeg handelen zij daar niet naar: 69% geeft aan privacy belangrijk te vinden, maar 74% gebruikt sociale media toch op wekelijkse basis (Newcom survey).

Ook op het vlak van cybercriminaliteit zien we een paradox tussen bewustzijn en handelen: 55% van de mensen gelooft dat ze voldoende maatregelen nemen tegen cybercriminaliteit, maar ondertussen gebruikt maar een fractie daarvan de daarvoor noodzakelijke cruciale password manager (17%) en veilige VPN verbinding (12%) (Newcom survey). Hierdoor wordt een steeds grotere groep Nederlanders, namelijk 1,2 miljoen, slachtoffer van cybercrime. Maar liefst 200.000 van hen krijgen te maken met interpersoonlijke cybercrime, waaronder stalking, bedreiging en identiteitsfraude (CBS, 2018 digitale veiligheid). Hoewel de slachtoffers hier negatieve gevolgen van ondervinden, bieden de aangewezen instanties geen adequate hulp. Van slechts één op de tien gevallen van cybercrime wordt aangifte gedaan (CBS, 2018 digitale veiligheid). Niet alleen dienen burgers zich dus beter te beveiligen, maar ook (en vooral) instanties. Zij moeten dit probleem structureel gaan aanpakken. De politie moet haar cybercrime capaciteit uitbreiden en hulpdiensten moeten hun scope vergroten om de effecten van cybercrime beter tegen te gaan.

Voor de in deze analyse genoemde knelpunten zijn door de Nationale DenkTank oplossingen ontwikkeld die toewerken naar een optimale digitale samenleving.

**Donderdagavond
presentaties** Elke
donderdagavond
presenteerde de
Nationale DenkTank
de nieuwste inzichten
en ideeën, en haalde
feedback op bij het
publiek van thema-
partners, DenkTank
alumni en bestuur

Expertforum

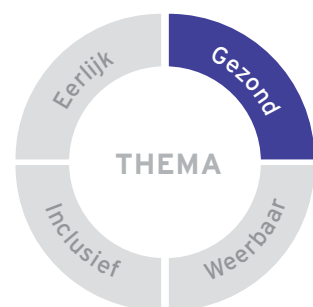
Tijdens het Expertforum op 3 oktober

presenteerde de Nationale DenkTank 2019 de analyses over de digitale samenleving en kon het expertpubliek reageren.

DE 10 OPLOSSINGEN

1

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

nationaal coördinator digitale zorg

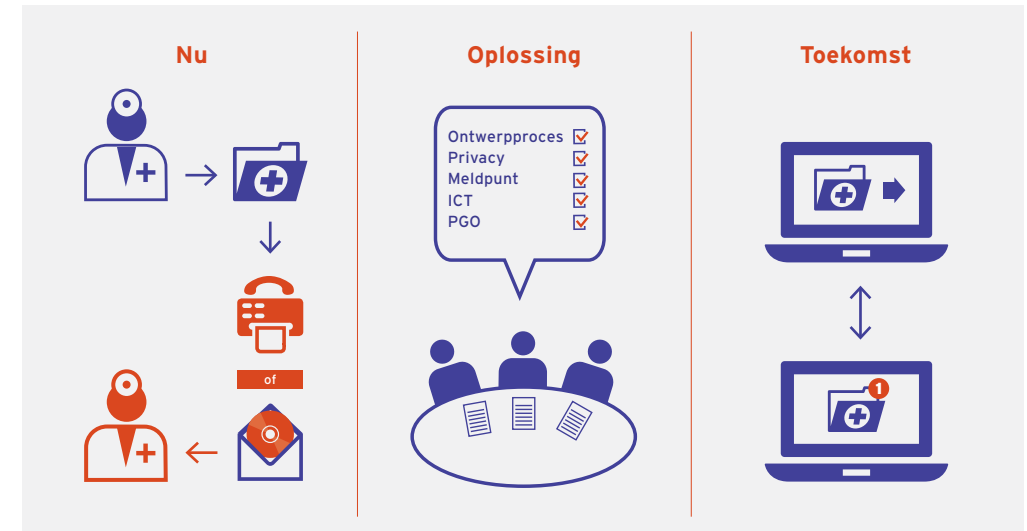
**MEDISCHE GEGEVENSUITWISSELING
EINDELIJK DE ONVERDEELDE AANDACHT
DIE HET VERDIENT**

**Alle belang-
rijke partijen
samen**

**Beleid op de
belangrijkste
knelpunten**

**Meer veilig-
heid voor
de patiënt**

Judith komt terecht op de spoedeisende hulp na een ongeluk met de racefiets. Ze is een weekendje weg in Limburg en dus niet in de buurt van het ziekenhuis waar ze normaliter komt. Bart, de betrokken spoedeisende hulp-arts, kan de gegevens van Judith eenvoudig en digitaal verkrijgen uit het andere ziekenhuis en is zo snel op de hoogte van haar medicijngebruik en voorgeschiedenis. Judith kan daardoor de acute behandeling krijgen die ze op dat moment nodig heeft zonder dat er gewacht hoeft te worden op gegevens die de behandelaar in haar woonplaats moet opsturen. Bart heeft als arts de mogelijkheid om digitaal en veilig gegevens van alle patiënten die hij behandelt op te vragen. Daardoor is hij in staat sneller de juiste zorg op maat te leveren. Het scheelt hem dagelijks een hoop tijd en frustratie. Goede zorg leveren is nu een stuk leuker en eenvoudiger dan een aantal jaren geleden.

Aanleiding

De wijze van uitwisseling van medische gegevens dateert al uit de vorige eeuw. Er wordt nog steeds gefaxt en radiologiebeelden worden per cd-rom met een patiënt meegegeven of per post opgestuurd. Dit leidt tot vertraging in de behandeling met mogelijke gezondheidsrisico's voor patiënt. Daarnaast zorgt het voor een verhoogde werkdruk bij zorgverleners en werkt het datalekken in de hand. Anno 2019 vinden wij dit niet meer kunnen. De techniek is er, maar niemand neemt de verantwoordelijkheid om dit probleem op te lossen door de vele, soms tegenstrijdige, belangen.

Oplossing

Onze oplossing is een kwartiermaker die de leiding neemt en alle partijen aanspreekt op hun verantwoordelijkheid. Deze kwartiermaker krijgt de opdracht te starten met een rondetafelgesprek met de betrokken partijen om deze verantwoordelijkheid duidelijk te maken. Daarnaast geven we een overzicht met de belangrijkste knelpunten die digitale gegevensuitwisseling momenteel in de weg staan, met een bijpassend beleidsvoorstel.

Impact

Een softwaremarkt met gezonde onderlinge concurrentie, die bovenal het gebruiksgemak van zorgverleners en privacy van patiëntgegevens voorop stelt. Efficiëntere administratie levert tijdswinst op, wat zich terugbetaalt in zowel lagere kosten als – nog belangrijker – betere zorg, en meer tijd voor de patiënt en werkplezier voor zorgverleners.

Gezocht

Ziekenhuisbestuurders, (koepelverenigingen van) zorginstellingen, softwareleveranciers in de zorg en overige geïnteresseerden die net als wij vinden dat deze praktijken niet langer tot de 21e eeuw behoren.

Contactpersonen

Féline Scheijmans

f.scheijmans@nationale-denktank.nl

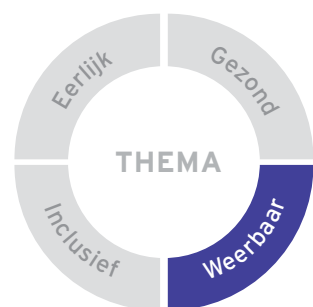
Fuuk van der Scheer

f.vanderscheer@nationale-denktank.nl

Pascalie Stijger

p.stijger@nationale-denktank.nl

2

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

vinger van het scherm

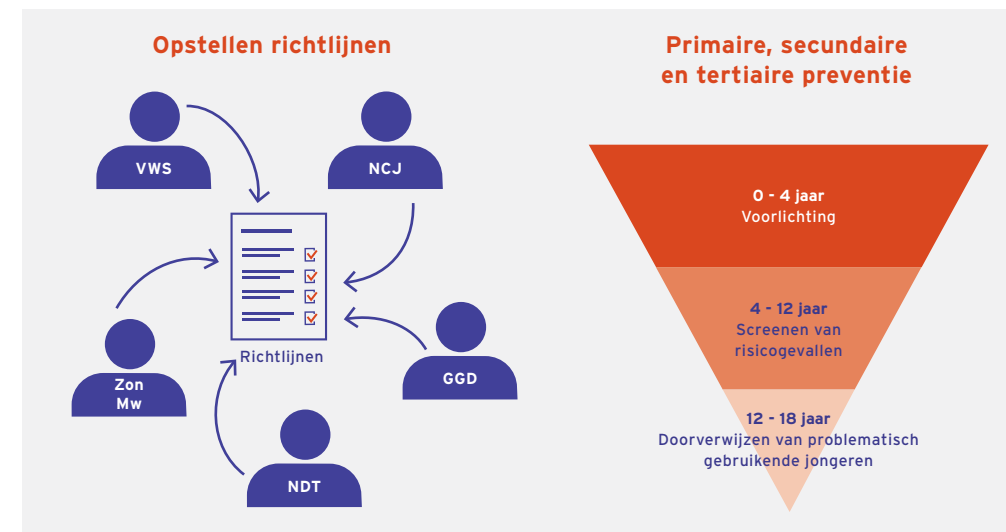
**KINDEREN EN OUDERS
KRIJGEN BEGELEIDING BIJ
HET DIGITAAL OPGROEIEN**

**Halt aan
digitale
problematiek
onder jongeren**

**Ouders en
kinderen leren
over gezond
schermgebruik**

**Beleid dat
elk kind in
heel Nederland
bereikt**

Burak (7) is zo verknocht aan zijn smartphone dat hij er het liefst non-stop op bezig is. 's Avonds voor het slapen gaan is hij offline en gaat hij op tijd slapen. Het is zijn moeder Ümmü die dit goed in de gaten houdt, naar aanleiding van de opvoedingshandvatten over schermgebruik die ze ontving van de jeugdverpleegkundige. Ook in de klas is Burak een geconcentreerde leerling omdat zijn basisschool een uniform mobieltjesbeleid hanteert op basis van de laatste richtlijnen. Zorgcoördinator Zara organiseert namelijk sessies voor de docenten over verantwoord mobieltjesgebruik voor de leerlingen. Met Buraks neef Ömer (13) gaat het op de middelbare school wat minder goed: hij is zó intensief actief op social media dat hij in het dagelijkse leven aan niets anders meer kan denken en niet meer met vriendjes speelt. Ook zijn schoolresultaten gaan achteruit. Tijdens een screening heeft de schoolverpleegkundige dit in de gaten gekregen: ze werkt nu samen met zijn ouders aan een plan om hem terug op de rails te krijgen.

Aanleiding

Met de smartphone en het alom beschikbaar internet groeien kinderen op in een digitale wereld. Naast de kansen zijn de gevaren ervan soms onderbelicht. Inmiddels is 5 tot 11% van de Nederlandse jongeren klinisch verslaafd aan social media, kampt bijna 10% van de jongens met een gameverslaving, zegt 40% slechter te slapen door social media en heeft 30% concentratieproblemen (Boer, CBS, Coates, Van den Eijnden). Deze alarmerende cijfers lijken stijgende en een groot deel van deze jongeren krijgt geen passende hulp. Het ontbreekt echter nog aan wetenschappelijke richtlijnen voor medische begeleiding van digitale consumptie.

Oplossing

Dit beleidsvoorstel beoogt de laatste wetenschappelijke kennis te bundelen in een jeugdgezondheidszorgrichtlijn met advies aan kinderen en ouders over verantwoord schermgebruik, zoals gebruik rondom het slapen gaan. Deze adviezen dienen toegevoegd aan bestaande wegen van de jeugdgezondheidszorg voor kinderen van 0 tot 18 jaar, verdeeld over 3 niveaus. Op consultatiebureaus (0 tot 4 jaar) zullen

jeugdverpleegkundigen ouders adviseren over toekomstig schermgebruik van hun kinderen. Op basisscholen (4 tot 12 jaar) zullen jeugdverpleegkundigen screenen op risicogevallen. En op middelbare scholen (12 tot 18 jaar) zullen schoolartsen jongeren met digitale verslavingen doorverwijzen naar adequate zorginstanties zoals de GGZ.

Impact

Dit is een kostenbesparende interventie die elk Nederlands kind bereikt en zo massale gedragsverandering kan bewerkstelligen. De oplossing is gebaseerd op preventie door vroege voorlichting aan de ouders en ondersteuning van hulpbehoevende jongeren.

Gezocht

Betrokken jeugdgezondheidsprofessionals en epidemiologen voor het opstellen van deze richtlijn.

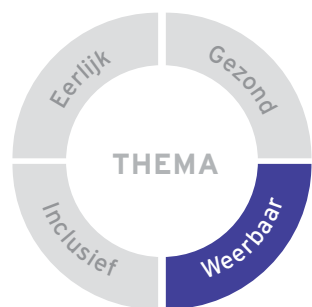
Contactpersonen

Jeffrie Buckle:

j.buckle@nationale-denktank.nl

Karima Hazzouti:

k.hazzouti@nationale-denktank.nl

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

phoneforest

**HANG SAMEN JE TELEFOON OP VASTE MOMENTEN
IN DE BOOM VOOR GERICHTER, BEWUSTER
EN GEZELLIGER MENSELIJK CONTACT**

**Gezamenlijke
bewustwording
over telefoon-
gebruik**

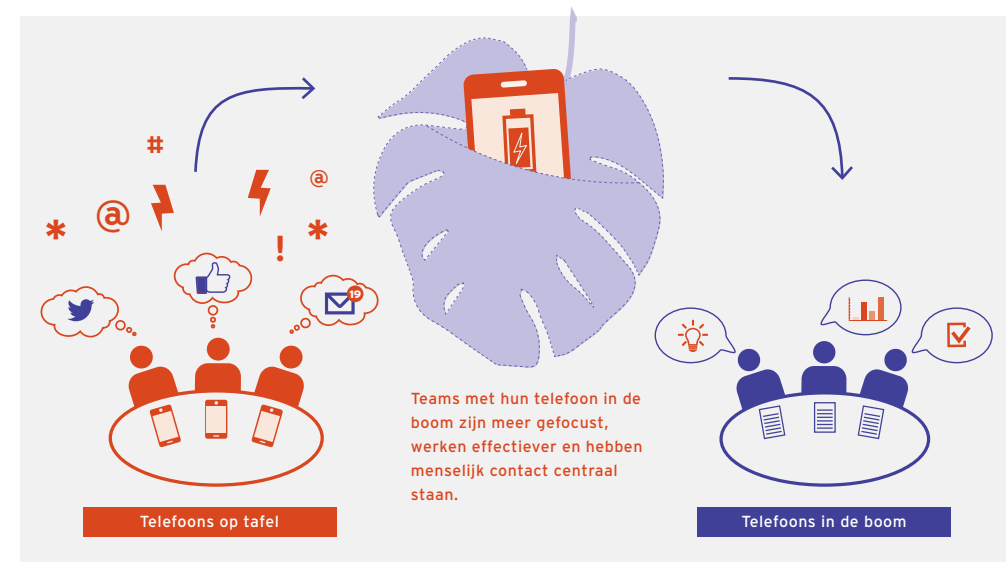
**Creëert
ruimte om
digitaal 'uit
te staan'**

**Natuurlijke
vormen ter
ontspanning
en voor focus**

2025. Klaasje komt op haar werk, ze heeft een drukke dag voor de boeg die start met een teamvergadering. In de vergaderruimte staat PhoneForest, waar alle collega's hun telefoon in hangen. Heerlijk, even geen telefoon! Iedereen heeft zijn volle aandacht bij de vergadering en de agendapunten worden snel afgewerkt. Ook bij een belangrijke deadline hangt Klaasje haar mobiel in de boom.

Nu PhoneForest een tijdje in gebruik is, zijn langzaam de normen rond telefoongebruik veranderd. Tijdelijk niet bereikbaar zijn en niet meteen reageren is normaal. Bij echt belangrijke vragen loopt ze even binnen bij een collega. Dat werkt prima.

Telefoons worden alleen gebruikt wanneer ze bijdragen aan werk. Niemand mist ze eigenlijk. Borrels zijn gezelliger, discussies levendiger. Klaasje gunt iedere organisatie een PhoneForest.

Aanleiding

In de digitale samenleving is 'altijd aan' de norm geworden. Overprikkeling en stress komen in Nederland veel voor en afleidende prikkels van telefoons dragen hieraan bij (Johannes, 2018). Alleen al de aanwezigheid van een telefoon leidt tot concentratieverlies (Ward, 2017). Zelfs mensen die zich bewust zijn van het probleem hebben moeite om op individuele basis hun schermtijd te verminderen. 60% van de Nederlanders geeft aan schermtijd te willen verminderen, desalniettemin lukt dit maar bij de helft (NDT NEWCOM survey, 2019).

Oplossing

PhoneForest is een installatie die mensen helpt gezamenlijk afstand te nemen van digitale afleiding. Je mobiel kan worden achterlaten in de ophijsbare bladeren van een boom, waar hij meteen wordt opgeladen en veilig is. Door collectief gebruik gaat PhoneForest bloeien. De installaties staan in kantoren bij bedrijven, in restaurants en bij theaters.

Impact

PhoneForest verbetert concentratie, flow en vermindert prikkels. Vergaderingen zijn productiever en creatiever. De activiteit komt weer centraal te staan: samen vergaderen, werken of dinen; menselijk contact wordt gestimuleerd. Met PhoneForest wordt het gesprek en de bewustwording over prikkels van de mobiel aangewakkerd. Bij herhaaldelijk gebruik wordt bijgedragen aan gedragsverandering. Zo is het niet langer normaal om 'altijd aan' te staan.

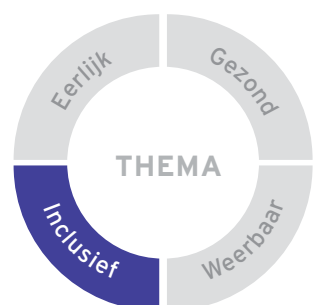
Gezocht

Organisaties die interesse hebben in vergaderingen met meer focus of die prikkels op de werkvloer willen verminderen. Ontwerpers die willen bijdragen aan een weerbaarder Nederland en producenten of investeerders die geloven in de waarde van selectief 'uitstaan'.

Contactpersonen

Plym de Jong:
p.dejong@nationale-denktank.nl
 Vera Vrijmoeth:
v.vrijmoeth@nationale-denktank.nl

4

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

de digitalafel

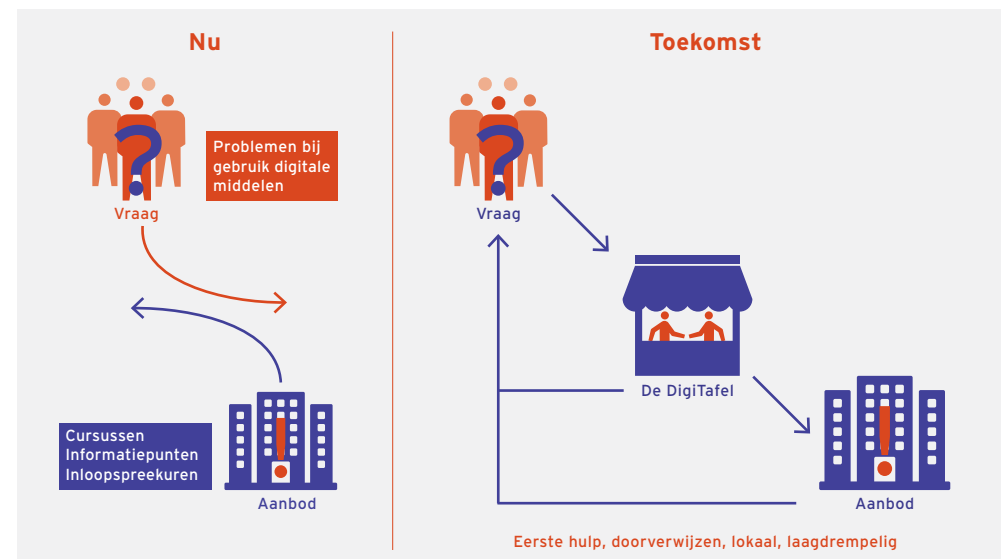
**LAAGDREMPELIGE DIGITALE HULP
BIJ MENSEN IN DE BUURT**

**Slaat de brug
tussen vraag
en aanbod**

**Brengt digi-
hulp naar
de mensen**

**Toegankelijk
en vindbaar
voor iedereen**

Kasper wil huurtoeslag aanvragen bij de Belastingdienst en moet daarvoor inloggen met zijn DigID. Helaas is hij zijn DigID-wachtwoord vergeten en komt hij er niet uit wat te doen. Even zat hij eraan te denken om dan maar niets aan te vragen, maar hij wordt op andere ideeën gebracht wanneer hij boodschappen aan het doen is. Bij zijn lokale buurtsuper staat vandaag een tafel met twee mensen die hem vrolijk te woord willen staan over zijn vraag. De stappen voor een wachtwoord aanvragen worden met hem doorgenomen, hij mag zelf oefenen en hij krijgt te horen waar hij in de buurt heen kan als hij weer zo'n vraag heeft. De volgende keer kan Kasper naar het digitale inloopspreekuur bij hem om de hoek, maar gelukkig lukt het hem voorlopig zelf.

Aanleiding

Voor een aanzienlijk deel van de mensen is het lastig om nieuwe digitale mogelijkheden op te pakken, hoewel deze behoorlijk wat voordelen kunnen bieden. Er zijn veel cursussen en plekken waar mensen hulp kunnen krijgen, maar die zijn niet altijd te vinden op de plek waar mensen zoeken, en deze hulp sluit niet altijd goed aan bij de vraag. Andersom vinden de hulpinstanties het zelf lastig om de doelgroep te vinden.

Oplossing

De DigiTafel zorgt ervoor dat mensen op verschillende plekken in het land bereikt en geholpen kunnen worden. De tafel zal in supermarkten, kringloopwinkels en andere dagelijkse locaties komen te staan. Hierdoor komt de hulp naar de doelgroep toe, in plaats van de doelgroep naar een plek waar ze zich niet thuis voelen. De drempel wordt verlaagd voor mensen om hun vraag te stellen en dat doorbreekt het schaamtegevoel. Mensen worden geholpen met directe hulp, met oefenen en doorverwijzen.

Impact

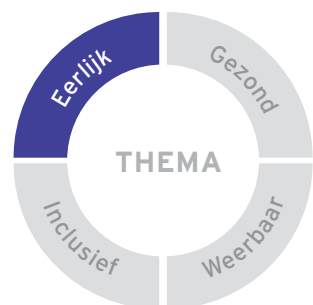
De DigiTafel is simpel en toegankelijk en gaat naar de mensen toe. Dit zorgt ervoor dat zelfs mensen die niet durven of mensen die zich niet bewust zijn dat ze digitaal achterblijven, beter mee kunnen komen in de digitale samenleving.

Gezocht

Partijen die overzicht hebben van lokale hulpinitiatieven, samenwerkingspartners die deze DigiTafel regelmatig op hun locaties zouden willen hebben, en partijen die hier werknemers voor zouden willen inzetten of vrijwilligersnetwerken.

Contactpersonen

Karima Hazzouti;
k.hazzouti@nationale-denktank.nl
 Roosje Ruis;
r.ruis@nationale-denktank.nl

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

donatca

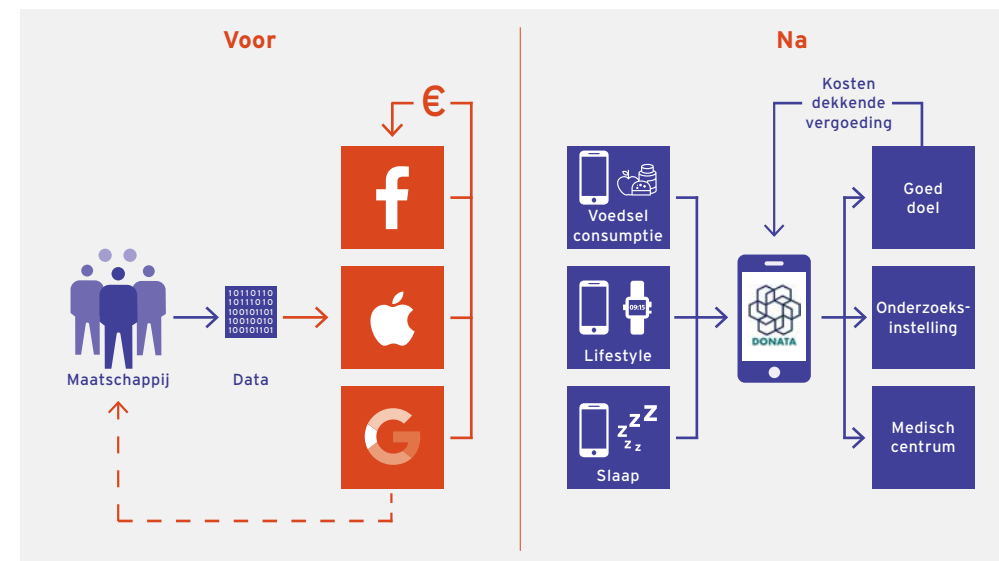
**DONEER GEEN GELD:
DONEER DATA**

**Steun goede
doelen
met je data**

**Bepaal
zelf wat
je deelt**

**Geheel
veilig en
vertrouwd**

Noah zit in de trein naar zijn werk. Ietwat verveeld pakt hij zijn telefoon erbij en opent de Donata app. Hij scrollt door de verschillende onderzoeken van universiteiten en onderzoeksbureaus, en initiatieven van goede doelen. Hij ziet van alles voorbij komen: sportonderzoek, klimaatonderzoek, NGO's die dakloosheid willen verminderen. Dan ziet hij een hartonderzoek dat hem aanspreekt. Met de gegevens van zijn hartslag, locatiegegevens, geslacht en leeftijd kan hij onderzoekers van een UMC helpen de oorzaken van hartritmestoornissen beter te begrijpen. Enthousiast selecteert hij wat hij wel en niet wil delen, en drukt dan op 'doneer'. Zijn gegevens worden nu veilig gedeeld met de hartonderzoekers, zonder dat derden deze data kunnen inzien. Een paar maanden later krijgt Noah een mailtje waarin staat wat de onderzoekers, dankzij de data van Noah en vele anderen, hebben gevonden.

Aanleiding

Commerciële partijen verzamelen grote hoeveelheden data van ons. Denk bijvoorbeeld aan de gegevens die op je telefoon worden bijgehouden – locatiegegevens, schermtijdgegevens, berichtgegevens, etc. – of de gegevens die bijvoorbeeld Facebook en LinkedIn van je verzamelen. Deze data worden ingezet voor commerciële doeleinden, met name voor gerichte advertenties. Kansen om onze data voor maatschappelijke doeleinden in te zetten blijven echter nog grotendeels onbenut.

Oplossing

Donata is een platform waarop onderzoeksbureaus en goede doelen een hulpvraag kunnen plaatsen. Ze leggen uit welke gegevens ze nodig hebben en wat ze ermee willen doen. Gebruikers kunnen op Donata zien welke hulpvragen er allemaal zijn en kiezen welke ze willen steunen met data op hun smartphone. Ze kiezen zelf welke gegevens ze doneren. Deze gegevens worden vervolgens veilig – zonder toegang voor derden – beschikbaar gemaakt voor de onderzoekers. De

goede doelen of onderzoeksinstituten betalen een kostendekkend bedrag aan Donata, zodat het platform gerund kan worden zonder dat de gegevens aan anderen verkocht hoeven te worden.

Impact

Met Donata worden we als digitale burgers in staat gesteld onze gegevens in te zetten voor initiatieven waar wij in geloven. Zo kunnen we initiatieven gericht op maatschappelijke impact kickstarten. Voor onderzoekers biedt Donata een goedkope manier om onderzoek te doen: de gegevens worden immers 'gratis' gedoneerd.

Gezocht

Onderzoekers en goede doelen die Donata willen gebruiken voor een project.

Contactpersonen

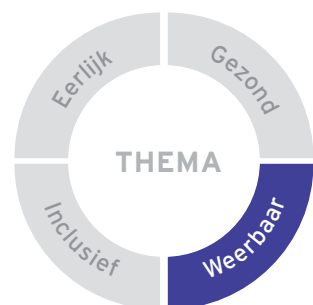
Falko Lavitt

f.lavitt@nationale-denktank.nl

Mees van Tooren

m.vantooren@nationale-denktank.nl

6

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

verlicht

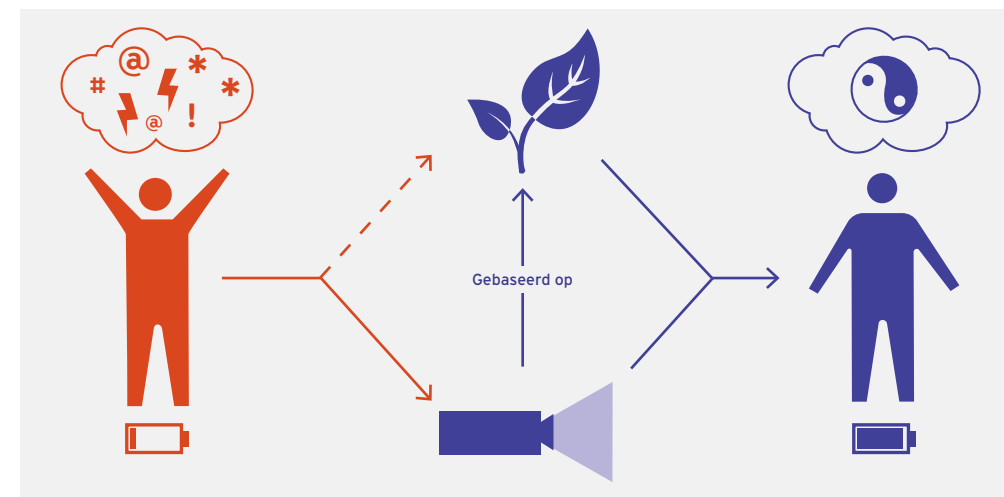
**DYNAMISCHE LICHTTECHNOLOGIE
DIE HELPT ONTPRIKKELEN IN EEN PRIKKELRIJKE
DIGITALE SAMENLEVING**

**Nabootsing
van natuurlijke
overgangen**

**Stimulerend
in plaats van
belerend**

**Boeiend
maar niet
vermoeiend**

Januari 2025, 07:30. Onderweg naar school wordt docente Yvonne gebeld door een vriendin en daarna vraagt haar man via de app of ze haar afspraak met de tandarts niet vergeet. Aangekomen op haar werk voelt Yvonne zich overprikkeld terwijl de dag nog moet beginnen. Met het licht-instrument 'Verlicht' creëert ze echter in een paar seconden een oase van rust in haar klas. Zowel haar leerlingen als zichzelf worden aangetrokken tot kleuren en natuurlijke overgangen van licht die op de muur worden geprojecteerd. Na een paar minuten heeft iedereen mentaal even adem kunnen halen en kan de dag beginnen. Ook in de wachtkamer bij de tandarts wordt met lichttechnologie een sfeer gecreëerd die wachttijd aangenaam maakt en omzet tot een rustmoment. Op deze manier maakt lichttechnologie vele omgevingen aangenamer en kan Yvonne ontspannen tijdens momenten waar ze vroeger vaak haar telefoon pakte.

Aanleiding

De digitale samenleving brengt een continue stroom van prikkels met zich mee, zoals nieuws en notificaties. Deze overprikkeling zorgt voor een laag, maar chronisch niveau van stress doordat mensen altijd 'aan' kunnen staan, en dat kan leiden tot burn-out. Huidige oplossingen, zoals schermtijdblokkers, vragen vaak discipline en doorzettingsvermogen. Dit zijn echter juist de eigenschappen die ondermijnd worden door overprikkeling.

Oplossing

Verlicht gebruikt dynamische lichttechnologie, gebaseerd op overgangen in de natuur, in de omgeving van individuen om te helpen ontspannen. Hierbij doet deze oplossing geen beroep op het individu zelf en wordt technologie op een positieve en innovatieve manier ingezet. De ontspannende werking van de technologie is wetenschappelijk onderbouwd; drie minuten kijken naar een lichtinstrument zorgt voor een verlaagde hartslag en een gevoel van rust (Oosterhaven, 2017; Van Ommeren, 2019). Verlicht kan ingezet worden in verschillende contexten waar mensen snel geneigd zijn hun telefoon

erbij te pakken, zoals pauzeruimtes of wachtkamers, maar ook in speciaal ingerichte ontspanningskamers in het onderwijs. Voor deze oplossing werkt de Denk-Tank samen met ex-Philips ontwerper Tom Bergman.

Impact

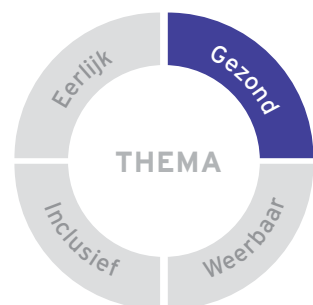
Verlicht brengt de herstellende effecten die de natuur heeft op onze cognitieve capaciteiten naar publieke ruimtes, scholen en organisaties zonder die natuur letterlijk na te bootsen. Zo creëert het pauzemomenten en onderbreekt het de chronische stress die veel mensen in een digitale samenleving ervaren.

Gezocht

Organisaties, scholen, publieke ruimtes en particulieren die geïnteresseerd zijn in dit product.

Contactpersonen

Karlijn Hermans:
k.hermans@nationale-denktank.nl
 Lieke Groen
l.groen@nationale-denktank.nl

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

instantzorg

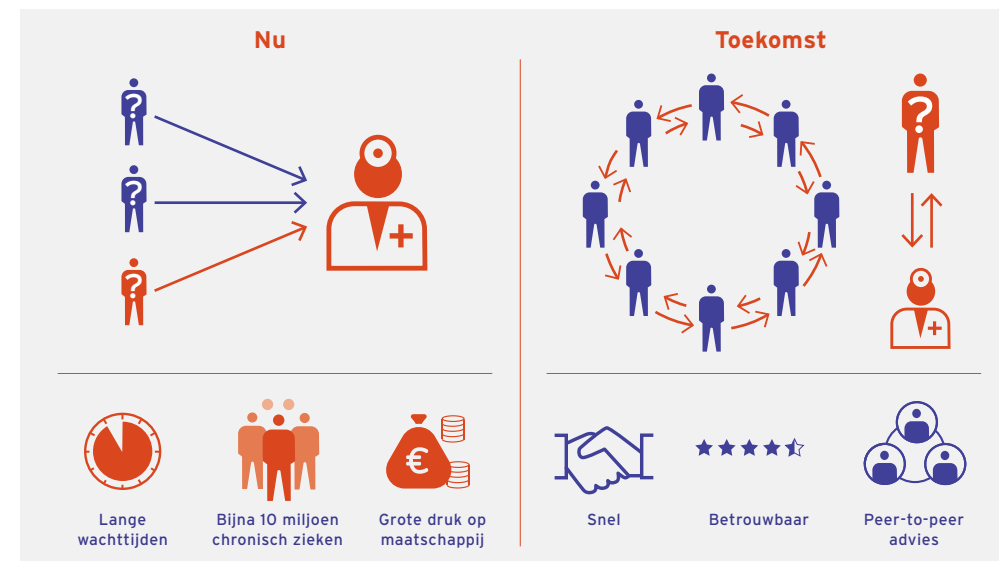
**EEN PLATFORM OM DIRECT IN CONTACT
TE KOMEN MET EEN ERVARINGSDESKUNDIGE
VOOR JE ZORGVRAAG**

**Snel een rele-
vant antwoord
op een urgente
zorgvraag**

**Betrouwbaar
contact met
een ervarings-
deskundige**

**Zorgverleners ont-
last van routine /
makkelijke / onno-
dige zorgvragen**

In de toekomst heb je net als nu een druk bestaan. Maar anders dan nu heb je meer regie over je gezondheid. Neem Marja: zij is 34 jaar en heeft een eigen bedrijf, een dochter van twee, en sinds kort diabetes type 1. Ze vraagt zich af of haar cyberyogalessen geen slecht effect hebben op haar bloedsuikers. Op haar iPhone21S opent ze InstantZorg die direct voor haar opzoek gaat naar een beschikbare ervaringsdeskundige. Er is een match! Ton, al 20 jaar diabeet, heeft met 243 reviews een score van 4,5 ster. Hij belt Marja en geeft advies: op maat, direct, van thuis tot thuis. Dankzij InstantZorg leeft Marja in een wereld waar patiënten direct de informatie krijgen die ze zoeken. Een wereld waar zorgverleners meer tijd hebben om de complexe zorg te leveren waar zij voor zijn opgeleid.

Aanleiding

Uit onderzoek van de Nationale Denktank blijkt dat Nederlanders met een chronische aandoening een toenemende onbeantwoorde behoefte hebben aan eigen regie en flexibiliteit in hun zorg. Deze groep wordt bovendien steeds groter. Daarnaast is het huidige Nederlandse zorgstelsel niet duurzaam: in 2040 werkt 1 op de 4 Nederlanders in de zorg en zullen de zorgkosten per persoon per jaar (RIVM, 2018) verdubbelen. We moeten de zorg anders gaan inrichten.

Oplossing

InstantZorg is een platform waarmee je direct een zorgvraag over je chronische ziekte kan stellen aan een getrainde ervaringsdeskundige. Niet meer lang wachten op een afspraak bij een drukke hulpverlener of een onbetrouwbaar antwoord op een willekeurig forum. Kwaliteit en veiligheid worden gewaarborgd door certificering van de antwoorders en de juiste voorlichting aan de vragers. Het platform is in pilotvorm gestart met Diabetes Mellitus type 1.

Impact

Met InstantZorg worden makkelijke zorgvragen weggehouden uit zorginstellingen. Voor de 120.000 mensen met Diabetes Mellitus Type I gaat dit bijvoorbeeld om 1 miljoen zorgvragen per jaar. Door patiënten sneller en efficiënter bij te staan ontlasten we het zorgsysteem en geven we hulpverleners tijd voor andere zaken.

Gezocht

Investeerder of partner met wie we onze pilot op kunnen schalen. Applicatiebouwer met ervaring in matching systemen. Medische experts die helpen met kwaliteitswaarborging. Meer participanten voor onze pilots.

Contactpersonen

Annemarie Berkhout

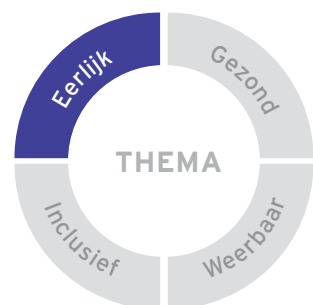
a.berkhout@nationale-denktank.nl

Martijn Scholtemeijer

m.scholtemeijer@nationale-denktank.nl

Wouter de Waart

w.dewaart@nationale-denktank.nl

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

terecht

EEN RECHTSZAAK AANSPANNEN OM OVERMATIGE DATAVERZAMELING TE STOPPEN

Overmatige
dataver-
zameling
tegengaan

Het is tijd
om gelijk
te hebben
én te krijgen.

Rechten niet
alleen hebben,
maar ook
verzilveren.

Sandra gebruikt sinds jaar en dag een nieuwsapp om het nieuws te lezen. Ze vindt het leuk om af en toe wat lokaal nieuws te krijgen, bijvoorbeeld als ze met de kinderen een weekendje in de duinen zit. Ze gebruikt daarnaast een parkeerapp om haar parkeerkosten te betalen en, af en toe, te kijken waar de auto ook alweer staat. Het is fijn dat apps op die manier haar locatiegegevens constructief gebruiken, maar het is nog veel belangrijker dat ze niet bang hoeft te zijn dat deze apps misbruik maken van haar data. Want waar vroeger nog veel angst en onduidelijkheid bestond over overmatige dataverzameling, waagt inmiddels geen bedrijf het meer om als Rupsje Nooitgenoeg te veel data te verzamelen. Zowel de overheidsprivacy-waakhond als burgers (belangenorganisaties) stappen naar de rechter om hun gelijk te halen. Minimale en gecontroleerde gegevensverzameling is in deze tijd gewaarborgd.

Aanleiding

Commerciële partijen verzamelen grote hoeveelheden data van ons. Er is gekeken naar het dataverzamelgedrag van de 30 meest gebruikte apps in Nederland, en daaruit blijkt dat een grote Nederlandse nieuwsapp (door 11% van alle Nederlanders gedownload) tot vier keer per dag je locatiegegevens verzamelt voor advertentiedoelen. Ook blijkt dat een parkeerapp je locatie zegt te gebruiken om te weten waar je parkeert – maar ook steeds je locatie opslaat wanneer je de app niet gebruikt.

Oplossing

Wij organiseren een rechtszaak tegen deze twee bedrijven die overmatig veel locatiedata verzamelen. Op basis van de Algemene Verordening Gegevensbescherming vragen we voor elk van deze twee schendingen €200,- schadevergoeding van de Nederlandse rechter.

Impact

De impact van een dergelijke zaak is groot. Ten eerste omdat de bedrijven

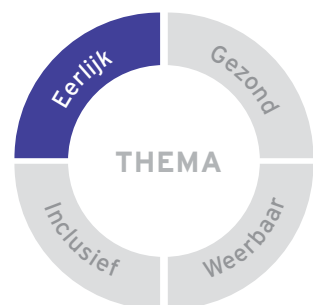
door de rechter kunnen worden gedwongen om hun app aan te passen. Dat heeft een groot effect voor de verzameling van data van in ieder geval 11% van de Nederlanders. Beide zaken vormen daarnaast een belangrijk precedent voor toekomstige privacy-schendingen en katalyseren nieuwe potentiële rechtszaken. Dit heeft op zijn beurt een afschrikwekkend effect op andere bedrijven. Door hier vervolgens in de media aandacht voor te vragen, worden ook burgers zich beter bewust van de data-verzamelpraktijken van onze apps.

Gezocht

Privacyexperts (zowel juridisch als technisch) die interesse hebben in het bijstaan bij deze procedure en maatschappelijke organisaties met interesse in privacy en burgerrechten.

Contactpersoon

Bruno Verdam
b.verdam@nationale-denktank.nl

Visie kernwaarden

Saamhorigheid

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

data to the people

DATASTROMEN BETER REGULEREN TER BESCHERMING VAN DE INTERNETGEBRUIKER

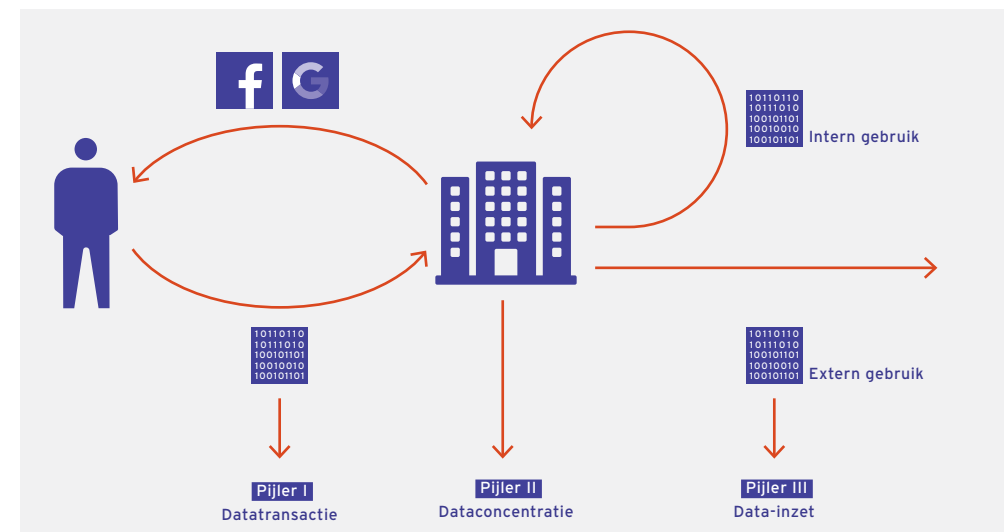
**Balans in
machtsverhou-
ding gebruiker
en datareuzen**

**Betere waarborg
van publieke
waarden data-
transacties**

**Recht op
onbezorgdheid
voor internet-
gebruikers**

Indra sluit haar smart fridge en zet de slimme thermostaat een graadje lager. Ze kruipt op de bank, slaat haar laptop open en gaat een filmpje kijken. Zonder dat ze zich er bewust van is, heeft ze verschillende datatransacties verricht. Hierdoor hebben een aantal bedrijven data over haar ontvangen. Deze bedrijven kunnen de data voor eigen gebruik bewaren, maar ze kunnen het ook doorverkopen. Zonder dat Indra dat weet.

Tenminste, dat was vijf jaar geleden zo. Inmiddels is de data van Indra beter beschermd door nieuw EU-beleid. Hierdoor kan zij onbezorgd online zijn zonder zich druk te hoeven maken over onbehoorlijk gebruik van haar data door de datareuzen. In de praktijk betekent dit dat de machtsverhouding tussen haar en de datareuzen gelijkgetrokken is, discriminatie tegengegaan wordt en er democratische controle op datastromen is.

Aanleiding

In de online wereld zijn onze democratische normen en waarden niet op hetzelfde niveau gewaarborgd als in de offline wereld. Er bestaat een scheve machtsverhouding tussen dataverzamelaars en internetgebruikers. De meeste internetgebruikers hebben geen idee wat er met hun data gebeurt en democratische controle ontbreekt.

Oplossing

Data to the People is een beleidsvisie met concrete aanwijzingen om het huidige beleid te hervormen en uit te breiden. Het bestaat uit drie pijlers. De eerste beslaat datatransacties die een gebruiker niet zou uitvoeren wanneer hij volledig geïnformeerd is over wat er met zijn data gebeurt. Het beleid beschermt burgers tegen dergelijke datatransacties en biedt daardoor betekenisvolle transparantie, ofwel: doet meer dan alleen de burger informeren. De tweede pijler draait om het hervormen van het mededingsrecht. Door de waarde van dataconcentratie hier een onderdeel van te maken, komt er ruimte op de markt voor kleinere bedrijven. In de derde pijler wordt onbehoorlijke data-inzet door bedrijven beter gecontroleerd.

Momenteel is hier te weinig wet- en regelgeving op waardoor optreden tegen kwalijke democratieondermijnende praktijken lastig is. Middels deze drie beleidsmatige pijlers verkrijgen gebruikers het recht op onbezorgdheid.

Impact

Met het creëren van bescherming voor de eindgebruiker ten opzichte van de dataverzamelaar vergroot het beleid de democratische controle op data en kan misbruik, manipulatie en privacy-inbreuk worden tegengegaan op zowel individueel niveau als op het niveau van de democratische rechtsstaat als geheel.

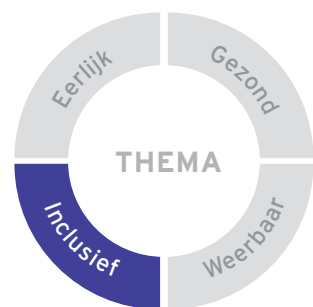
Gezocht

Vertegenwoordigers van relevante sectoren, adviesraden, politici, beleidsmakers en besluitvormers.

Contactpersonen

Elsbeth van den Hazel
e.vandenhazel@nationale-denktank.nl
 Sem Nouws
s.nouws@nationale-denktank.nl

10

Visie kernwaarden**Saamhorigheid**

Menselijk contact

Eerlijke machtsverhoudingen

inclusiefste website van het jaar award

**EEN AWARD VOOR DE MEEST
TOEGANKELIJKE WEBSITE VOOR MENSEN
MET EEN FUNCTIEBEPERKING**

**Een campagne
over digitale
toegankelijkheid**

**Alle betrokkenen
bewust van
blinde vlek**

**Concrete
handvatten ter
verbetering**

Charley doet het liefst online boodschappen. Naar de supermarkt gaan kost hem veel energie en moeite omdat hij slechtziend is. Gelukkig worden de meeste websites zo gebouwd dat ze goed toegankelijk zijn en makkelijk te gebruiken met een schermlezer. Charley navigeert met het grootste gemak door de website van zijn favoriete supermarkt, die toegankelijker is dan sommige andere supermarkten. Hoewel de meeste websites heldere taal bevatten en geen onhandige uitklapmenu's of onlogische links, geldt dit nog niet voor alle websites. Ieder jaar stemt Charley voor de 'Inclusiefste Website van het Jaar', waar hij kan aangeven welke websites hij fijn vindt en welke goed voor hem werken. Op die manier complimenteert hij zijn favoriete online winkels en hoopt hij bedrijven die nog geen toegankelijke website hebben te motiveren daar iets aan te gaan doen.

Aanleiding

Voor zo'n 800.000 mensen met een beperking zijn websites lang niet altijd goed toegankelijk (Internetbureau Brthrs Agency, 2019). Wereldwijd is door belangenverenigingen de Web Content Accessibility Guidelines (WCAG-norm) ontwikkeld als internationale standaard voor toegankelijke websites. Bij commerciële partijen en IT-leveranciers zien we weinig bewustzijn en urgentie om toegankelijker te worden. Hierdoor zijn mensen met een beperking vaak uitgesloten van het zelfstandig gebruiken van websites en webwinkels.

Oplossing

Wij willen een jaarlijkse prijs uitreiken aan (online) bedrijven en IT-leveranciers, waarbij mensen met een functiebeperking websites nomineren die zij goed toegankelijk vinden. De website met de meeste stemmen zal dat jaar de 'Inclusiefste Website van het Jaar Award' in ontvangst nemen. Wij zullen tijdens de podiumtijd het belang van digitale toegankelijkheid en de (commerciële) voordelen benadrukken. Daarnaast willen we bedrijven informeren over de concrete stappen om aan hun toegankelijkheid te werken.

Impact

De award zal het bewustzijn over digitale toegankelijkheid vergroten en partijen motiveren door de (commerciële) voordelen van toegankelijkheid duidelijk te maken. Hierdoor zal het normaal worden om toegankelijkheid vanaf dag 1 bij nieuwe projecten te integreren. Het internet wordt hierdoor inclusiever zodat mensen met een functiebeperking meeprofiten. Daarnaast levert dit webwinkeliers en online bedrijven extra klanten en omzet op.

Gezocht

Wij zijn op zoek naar mediapartners met exposure, naar E-commerce en/of webdevelopers. Daarnaast zoeken wij nog financiële sponsors of fondsen.

Contactpersonen

Lotfy Hassan

l.hassan@nationale-denktank.nl

Ottalie Westerink

o.westerink@nationale-denktank.nl

AANVULLENDE INFORMATIE

In dit eindrapport presenteert de Nationale DenkTank 2019 tien haalbare en zorgvuldig geselecteerde oplossingen. Zij zijn het resultaat van verschillende uitgebreide onderzoeken naar de kansen en uitdagingen van de digitale samenleving. Indien u zich verder wilt verdiepen in deze oplossingen, prijs stelt op achtergrondinformatie of meer wilt weten over de Nationale DenkTank, verwijzen wij u door naar de website www.ndt19.nl. Daar vindt u onder andere:

Knelpuntenposters

De samenvatting van de analysefase is te vinden in dit eindrapport en gepresenteerd tijdens het Expertforum. Daarnaast heeft de Nationale DenkTank 2019 de analyses samengevat in knelpuntenposters die beschikbaar zijn via: www.ndt19.nl/analyse

Bijdrage leveren?

Wilt u een bijdrage leveren? Dat kan! De Nationale DenkTank 2019 wil de oplossingen graag in de praktijk brengen. Daarom formuleerden de deelnemers bij elke oplossing een aantal specifieke wensen onder de kopjes 'gezocht', bedoeld voor die partijen die kunnen helpen met het realiseren van de betreffende oplossing. Wie wil bijdragen kan rechtstreeks contact opnemen met de Denktanker die bij de oplossing vermeld staat.

Brainstormsessies

In verschillende brainstormsessies met themapartners en experts, zoals tijdens deze sessie op het Expertforum, werden de eerste ideeën bedacht voor oplossingen.

DEELNEMERS

Annemarie Berkhout

PhD kandidaat Nanofotonica
AMOLF
a.berkhout@nationale-denktank.nl

Bruno Verdam

Master Aansprakelijkheidrecht
Universiteit Utrecht
b.verdam@nationale-denktank.nl

Elsbeth van den Hazel

Master Geschiedenis van Politiek
en Maatschappij
Master Religie en Samenleving
Universiteit Utrecht
e.vandenhazel@nationale-denktank.nl

Falko Lavitt

Master Artificial Intelligence
Vrije Universiteit Amsterdam
f.lavitt@nationale-denktank.nl

Féline Scheijmans

AIOS Neurologie
UMC Utrecht
PhD kandidaat SMA expertisecentrum
f.scheijmans@nationale-denktank.nl

Fuuk van der Scheer

Master Engineering and Policy Analysis
Technische Universiteit Delft
f.vanderscheer@nationale-denktank.nl

Jeffrie Buckle

International Public Management
Sciences Po
Master Geneeskunde
Universiteit Maastricht
j.buckle@nationale-denktank.nl

Karima Hazzouti

Master Management Policy Analysis
and Entrepreneurship in Health and
Life Sciences
Vrije Universiteit Amsterdam
k.hazzouti@nationale-denktank.nl

Karlijn Hermans

PhD kandidaat Contextuele Psychiatrie
Koninklijke Universiteit Leuven
k.hermans@nationale-denktank.nl

Lieke Groen

Master Philosophy of Psychology
Universiteit Leiden
l.groen@nationale-denktank.nl

Lotfy Hassan

Master Aerospace Engineering
Technische Universiteit Delft
l.hassan@nationale-denktank.nl

Martijn Scholtmeijer

Selective Utrecht Medical Master
(SUMMA)
Universiteit Utrecht
m.scholtmeijer@nationale-denktank.nl

Mees van Tooren

Master Philosophy and Public Policy
London School of Economics
m.vantooren@nationale-denktank.nl

Ottalie Westerink

Master International Marketing
Hult International Business School,
Londen
o.westerink@nationale-denktank.nl

Pascalie Stijger

Master Nutrition and Health
Wageningen University
p.stijger@nationale-denktank.nl

Plym de Jong

Master Geneeskunde
Universiteit Leiden
p.dejong@nationale-denktank.nl

Roosje Ruis

PhD kandidaat Biomedical
Engineering & Physics
Amsterdam UMC, Universiteit van
Amsterdam
r.ruis@nationale-denktank.nl

Sem Nouws

Master Complex Systems Engineering
and Management
Technische Universiteit Delft
s.nouws@nationale-denktank.nl

Vera Vrijmoeth

Master Inequalities and Social Science
London School of Economics and
Political Science
v.vrijmoeth@nationale-denktank.nl

Wouter de Waart

Master Economics: Markets
& Regulation
Universiteit van Amsterdam
w.dewaart@nationale-denktank.nl

BRONVERMELDING

Pagina 20: Analyse
Newcom Survey NDT, 2019

Jongeren Online Survey NDT, 2019

Stichting Accessibility (2019). Rapport van Stichting Accessibility over de digitale toegankelijkheid. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/>

Boer, M. & Van den Eijnden, R.. Hoofdstuk 8: Sociale media en Gammen, (2018). In G. W. J. M. Stevens, S. Van Dorsselaer, M. Boer, S. De Roos, E. Duinhof, T. Ter Bogt, R. J. Van den Eijnden, L. Kuyper, D. Visser, W. Vollebergh, & M. De Looze (Eds.), HBSC 2017: Gezondheid, welzijn en de sociale context van jongeren in Nederland. Utrecht, The Netherlands: University of Utrecht

Europese Commissie, Europe's Digital Progress Report (EDPR) 2017 Country Profile The Netherlands, 2017, p.5
CBS, Digitale veiligheid en criminaliteit 2018, 2018, p. 11-15

Lupton D. (2014). Health promotion in the digital era: a critical commentary. Health promotion international, 30(1), 174-183

Pagina 37: Vinger van het scherm
Boer, M., & Van den Eijnden, R.. . Hoofdstuk 8: Sociale media en Gammen, (2018). In G. W. J. M. Stevens, S.. Van Dorsselaer, M. Boer, S. De Roos, E. Duinhof, T. Ter Bogt, R. J. Van den Eijnden, L. Kuyper, D. Visser, W. Vollebergh, & M. De Looze (Eds.), HBSC 2017: Gezondheid, welzijn en de sociale context van jongeren in Nederland. Utrecht, The Netherlands: University of Utrecht

CBS, Statistische trends - opvattingen over sociale media, mei 2018

CBS, Jongeren over sociale media, 2015

Coates, A. E., Hardman, C. A., Halford, J. C., Christiansen, P., & Boyland, E. J. (2019). Social Media Influencer Marketing and Children's Food Intake: A Randomized Trial. Pediatrics, 143(4), e20182554

Van den Eijnden, R. J. J. M., Lemmens, J. S., & Valkenburg, P. M. (2016). The Social Media Disorder Scale. Computers in Human Behavior, 61, 478-487. doi:10.1016/j.chb.2016.03.038

Pagina 41: PhoneForest
Ward, A. F., e.a. Brain drain: The mere presence of one's own smartphone reduces available cognitive capacity. Journal of the Association for Consumer Research, 2017

in APA : Ward, A. F., Duke, K., Gneezy, A., & Bos, M. W. (2017). Brain drain: The mere presence of one's own smartphone reduces available cognitive capacity. Journal of the Association for Consumer Research, 2(2), 140-154

Johannes, N., e.a. Hard to resist? The effect of smartphone visibility and notifications on response inhibition. Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications, 2018

in APA : Johannes, N., Veling, H., Verwijmeren, T., & Buijzen, M. (2018). Hard to resist? The effect of smartphone visibility and notifications on response inhibition. Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications

Eigen onderzoek - NDT NEWCOM survey (2019, N=871)

Pagina 45: De DigiTafel
Europese Commissie, Europe's Digital Progress Report (EDPR) 2017 Country Profile The Netherlands, 2017, p.5

Pagina 53: Verlicht
Oosterhaven, N. C. Fascinated by dynamic lighting: dynamic lighting scenes with various levels of mystery and complexity evoke effortless attention. Master thesis, 2017

Van Ommeren, V. The restorativeness of a dynamic lighting design: Finding optimal complexity on a dynamic lighting design. Master thesis, 2019

Pagina 57: InstantZorg
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Synthese, 2018

Pagina 69: Inclusiefste Website van het Jaar Award
Web Content Accessibility Guidelines

Internetbureau Brthrs Agency, 2019 <https://brthrs.nl/onze-missie-een-digitale-wereld-voor-iedereen-digitaal-toegankelijk/aantal-mensen-met-een-beperking/>

Pitch Perfect

Op de Pitch Perfect avond kreeg de Nationale DenkTank 2019 feedback van een expertpanel op alle ideeën, onder toezicht van een geïnteresseerd publiek.

Themapartners van de Nationale DenkTank 2019

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Het ministerie van BZK maakt zich sterk voor een democratische en weerbare rechtsstaat en hecht waarde aan het voeren van krachtig beleid op thema's die mensen raken, zoals de digitalisering van de samenleving. Medewerkers van BZK ontwikkelen dit beleid niet vanachter het bureau, maar in verbinding met de buitenwereld. Zij werken samen met gemeenten, provincies, koepelorganisaties en burgers. Samen komen ze tot beleidsrichtingen en -oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.

Alles is Gezondheid

Alles is Gezondheid is een zelfregulerend netwerk van ruim 3.000 publieke en private partners dat de beweging naar een gezonder en vitaler Nederland stimuleert. Met elkaar verleggen we de focus van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag. Alles is Gezondheid ondersteunt door te verbinden, lokaal te organiseren, implementatiekennis te delen, instrumenten te bieden én samen te leren en te doen.

Fonds SGS van Zilveren Kruis

Fonds Stichting Gezondheidszorg Spaarneland (Fonds SGS) heeft als missie het verbeteren van de gezondheidszorg in Nederland, door het leveren van financiële bijdragen aan innovaties die door verschillende (zorg)organisaties, kenniscentra, branche- of patiëntenverenigingen worden vormgegeven. Fonds SGS levert zo een belangrijke bijdrage aan het stimuleren van innovatieve en baanbrekende initiatieven in de zorg, het onderzoek naar nieuwe vormen van zorg, e-health, kwaliteitsverbetering en het evalueren van bestaande zorgvormen en -processen.

JOGG

Ieder kind heeft het recht om gezond op te groeien. Kinderen leven in een wereld waarin ze voortdurend worden verleid tot ongezond gedrag. Daarom focust JOGG zich op de plekken waar kinderen zich bevinden; thuis, school, de wijk, de sportvereniging, werk, online etc. JOGG en haar 143 lokale teams brengen diverse partijen samen en zorgen ervoor dat gezond eten en genoeg bewegen overal waar kinderen komen de normaalste zaak van de wereld wordt.

SIDN fonds

SIDN fonds zet zich in voor een sterk internet voor iedereen. Ze ondersteunen innovatieve internetprojecten die maatschappelijke meerwaarde hebben en in potentie impact genereren op de doelstellingen van het SIDN fonds. Naast initiatieven om het internet zelf sterker en veiliger te maken, ondersteunt het fonds projecten die de kennis en vaardigheden van internetgebruikers vergroten en stimuleert zij het creatief en innovatief gebruik van internet waarmee maatschappelijke en/of economische impact wordt gerealiseerd.

Structurele partners van Stichting de Nationale DenkTank

Andersson Elffers Felix

Kennedy Van der Laan

McKinsey&Company

Dankwoord

Een optimale digitale samenleving maak je niet alleen. De Nationale DenkTank 2019 heeft veel hulp mogen ontvangen van verschillende mensen, instellingen, bedrijven en organisaties. De deelnemers willen hen hier heel graag voor bedanken. De DenkTank was niet mogelijk geweest zonder het bureau, bestuur en de alumni. Daarnaast zijn we veel dank verschuldigd aan Jeroen Brouwers en Maureen Wouters die ons namens McKinsey & Company begeleid hebben. Verder bedanken we onze themapartners en structurele partners. Daarnaast willen we graag alle sprekers en workshopleiders bedanken voor hun tijd en enthousiasme.

Colofon

© Stichting de Nationale DenkTank

Auteurs: Deelnemers de Nationale DenkTank 2019

Team Eindrapport redactie: Sem Nouws, Karlijn Hermans, Roosje Ruis, Fuuk van der Scheer, Karima Hazzouti en Jeffrie Buckle

Hoofredactie: Bestuur, bureau en begeleiders de Nationale DenkTank 2019

Eindredactie: Roelof Broekman

Grafisch ontwerp: Saïd & Smale

Illustraties: Deelnemers van de Nationale DenkTank in samenwerking met

McKinsey & Company en Saïd & Smale, Roland Sillem p. 14-15

Fotografie: Ernst de Groot p. 2-3, 18-19, 26-27, 72-73, Tomek Dersu Aaron p. 6-7,

Féline Scheijmans p. 25, 78-79

Druk: Wilco artbooks, Amersfoort

Het rapport is te downloaden via: ndt19.nl/eindrapport

ISBN: 978-94-6323-983-7

NUR-code: 740

Stichting de Nationale DenkTank wil met vernieuwende en inspirerende ideeën bijdragen aan grote maatschappelijke thema's die spelen in Nederland. Daarom organiseert de stichting elk jaar een Nationale DenkTank waarvoor getalenteerde, jonge academici met uiteenlopende achtergronden worden geselecteerd. Zij verdiepen zich vier maanden in een actueel maatschappelijk probleem met als doel om hier innovatieve oplossingen voor te bedenken. De Nationale DenkTank 2019 buigt zich over de vraag: hoe realiseren we een digitale samenleving die gezond, weerbaar, inclusief en eerlijk is? Digitalisering brengt vele voordelen met zich mee: zo hebben meer mensen toegang tot informatie via apps en websites, wat het leven gemakkelijker maakt. Dat er inmiddels ook negatieve gevolgen te merken zijn, wordt echter steeds duidelijker. Mensen krijgen te maken met overprikkeling, niet iedereen kan meekomen in de digitale samenleving en digitale technologie wordt niet overal optimaal ingezet.

Tegen deze achtergrond formuleerde de Nationale DenkTank 2019 een visie en tien oplossingen die helpen om de digitale samenleving in de juiste richting te sturen en drie kernwaarden van de Nederlandse samenleving te borgen: menselijk contact, saamhorigheid en eerlijke machtsverhoudingen. De deelnemers werden door experts en ervaringsdeskundigen geholpen om concrete initiatieven te ontwikkelen, beleidsvoorstellen te formuleren en het maatschappelijk debat aan te wakkeren, om de digitale samenleving al in 2025 gezond, weerbaar, inclusief en eerlijk te maken.

